

Ačiū, kad buvai

Stasė Mikeliūniene

Ji sūpavo, čiūčiavo mus, kalbėjo gražiausius žodžius, migdydama niūniavo lopšines. Ji sekė mūsų žingsnius, džiaugėsi išartu pirmuoju žodžiu, pažinta pirmąja raide, nes pati tik dvi žiemas mokykloje tegalėjo džiaugtis atversta knyga. Ir suaugę mes tebebuvo jai vaikai.

Ji, kaip ir daugelis, atėjo iš laimingos vaikystės sapnų. Daujėnų miestelis nuo seno garsėjo bažnyčios didžiajame altoriuje Jėzaus Nazariečio statulos stebuklinga galia. Šventabalos stebuklingu šaltinio vandeniui mazgojo žaizdotas kojas, geliančias rankas, pasisėmę švento vandens nešėsi į namus, jį gėrė nuo išgaščio, negalios, sąnarių skausmų ir kitokių ligų. Šlakstė juo namus, norėdami apsaugoti nuo nelaimių, audrų ir perkūnijos. Per Sekmines, šv. Roko atlaidus į Daujėnus plūdo žmonės iš miestelio ir aplinkinių parapijų visuotinus atlaidus pelnyti, dėkoti Dievui ir maldauti malonės, susitikti su giminėmis bei pažįstamais.

Tokioj aplinkoj gyveno miestelio žmonės, vaikams – begalės įspūdžių iš šurmuliuojančių maldininkų gausos, prekybininkų vilionių, daugybės „ubagų“ garsaus poteriavimo, giedojimo, grojimo ir praeivių prašymo sušelpiti, „susimylėti“ nelaimingųjų ir kenčiančių. Tais potyriais gyveno ir Kubilevičių Barborytė.

Paūgėjusi – ji jau bažnyčios choristė, jaunimo susibūrimų siela ir dainininkė, nuolatine klebonijos viešnia pas kleboną Vincentą Baltrušaitį, ne pagal amžių ir jėgas sunkių darbų dirbėjėlė. Vyko Pirmasis pasaulinis karas, tėvas jau buvo po žeme, svainis paimtas į kariuomenę dingo be žinios. Ūkis buvo didelis, augo du mažamečiai sesers našlės vaikai. Darbininkų – vienos moterys.

Pagal Lietuvos tradicijas ūkį šeimose paveldėdavo vyriausias vaikas. Seserys žinojo, kad tėvynę paliks vyriausiai, teks atsisveikinti su gimtaisiais namais, išsiskirti su draugais, bažnyčios choru, įprastu gyvenimu.

Netoli Panevėžio suaugo anksti likę našlaičiai Žilvičio vaikai. Tėvų ūkį paveldėjo vyriausias sūnus Leonas. Tarnaudamas pas ūkininkus išmoko visų žemės ūkio darbų, suaugusio žmogaus akimis žvelgė į ateitį. Suprato, kad jaunesniems broliams ir seserims reikės atiduoti priklausančią dalį. Bet tėvams mirus, namuose, likusiuose be šeimnininko, visko trūko. Reikėjo ieškoti turtingos, su gera pasoga nuotakos. Nuo Daujėnų kilęs giminaitis pažinojo pasiturinčių Kubilevičių Barborytę ir sutiko Leonui ją pripiršti.

Atidarėdė svečiai į Daujėnus, Barborytė pirmą kartą pamatė savo būsimąjį vyrą. Piršliai apsižiūrėjo, sutarė dėl pasogos ir viena seserų buvo parduota į tolimą, nepažįstamą kraštą Tai ne Daujėnai. Iškeista jaunystė į didelį, juodą vargą. Kad bent kiek primintų gimtuosius namus, Barborytė atsivežė medelių, žagarvyšnių, jos pačios augintų gėlių. Stengėsi naujus namus sutvarkyti panašiai, kaip buvo ten - Daujėnuose. O Leono broliai ir seserys kūrė savo gyvenimus, jaunesnieji dar tebetarnavo ir žiemai grįždavo į namus. Visi laukė žiems skirtos dalies. Barborytės pasoga teko išdalinti, o patiems manytis iš žemės.

Ji nesijautė sava naujuose namuose. Savo vyrą iki pat mirties vadino „tamsta.“ Gimė ir mirė vaikai, kurių būtų užaugę septynetas. Ypač be ašarų negalėjo kalbėti apie palaidotą trejų metų sūnelį Feliuką.

Ji su Leonu per Sekmines suisodinusį į vežimą mažametes dukrytes išsiruošdavo į išsiilgtus Daujėnus, eidavo keliais apie bažnyčią, neužmiršdavo švento vandens iš Šventabalos. Po pamaldų pirkdavo „kermošavą“ ir gimtojoje seklyčioje artimieji ir giminės sėsdavo už šventinio stalo. Rimtiems pokalbiams ir juokams nebūdavo galo. Palangėje žydinčios alyvos pro atvirą langą siuntė tokį malonų kvapą, kad prisiminimuose išliko iki šių dienų.

Ji ilgėjosi šilumos, meilės, grožio. Išsikėlus į vienkiemį pati apšodino kiemelį liepomis, nuo šiaurės pusės - eglaitėmis, užveisė sodelį, prie trobos sužydėjo iš Daujėnų atsivežtos pinavijos, skiepytos alyvos, narcizai, tulpės ir lelijos. Su kaimynėmis dalijosi sėklomis, kad darželyje per vasarą nenustotų žydėti įvairiaspalvės gėlės, kvepėti razetos. Bėgdama laistyti daržo, pirmiausiai pagirdydavo darželio gėles.

Ji troško šviesos, platesnio pasaulio pažinimo. Prenumeruodavo „Moterį“ ir „Lurda“, įsijungė į Katalikių moterų sąjungą. Sekmadieniais šv. Petro ir Povilo bažnyčios parapijos salėje lankė susirinkimus, paskaitas, renginius. Dažnai į Panevėžį tekdavo eiti pėsčiomis, kartu vesdavosi ir paūgėjusias dukras. Susipažino su kitomis moterimis, susidraugavo. Iš bažnyčios, iš susirinkimų grįždavo pralinksėjusi, laimingesnė, dvasiškai turtingesnė. Vėl puldavo prie darbų, prie gyvulių. Niekada nesakydavo eisiu, bet „lėksiu, bėgsiu, skubėsiu.“

Ji – pirmosios dvidešimtojo amžiaus pusės Žemaitės aprašyta kaimo moteris. Ištekėjusi be meilės, pati visur sėjusi meilę ir gerumą. Nors ir neturtingi namai kvėpėjo švara, žiemą dūzgėjo ratelis, pavasarį pyškėdavo staklės. Šeima dengdavosi pačios austomis drobėmis, čerkeso ir milelio audimais. Savo dukras stegėsi papuošti pagal išgales, vesdama pas siuvėją, klausdama patarimo. Atžalas mokė tvarkingumo, sąžiningumo, darbštumo, pareigingumo, mergaitiško orumo.

Ji buvo nuolanki, mokėjo sugyventi su artimaisiais giminėmis, kaimynais. Niekada negirdėjom jos barantis, pykstant, bet matėm verkiančią, kenčiančią, guodžiančią. Ji visada prašydavo nesibarti, nesipykti. Pati dalino širdies gerumą, to laukė ir iš kitų. Brangino šeimos tradicijas, dažnai suklypdavo prie darželyje stovėjusio kryžiaus, šventadieniais mėgdavo apeiti javų laukus, džiaugėsi pirmuoju agurku, pražydusia gėle, prinokusiu pomidoru, kuris kaime dar buvo retas skanėstas.

Bėgo metai. Ji jau tapo babyte. Kantriai, mylinčia širdimi augino ir globojo anūkus, kol galėjo tvarkė namus, prižiūrėjo sergantį vyrą. Be jos, atrodė, ištuštėtų namai, neliktų paties svarbiausio žmogaus. O išsiskyrimas artėjo...

Ji troško, kad prie Kūčių stalo susėstų visa šeima. Ne visada tai pavykdavo. Bet paskutinėse Kūčiose visos trys dukterys buvo kartu su Ja. Švytėjo akys, šypsojosi, dalinosi prisiminimais ir džiaugėsi, kad gražus, šventas Kūčių vakaras sukviėtė brangiausias Jai žmones. Ir šiandien esu laiminga, kad išpildžiau paskutinį Jos norą – pabūti kartu. Šv. Kalėdų rytą, eidama prie turtingo pusryčių stalo, sukniubo ir atgulė. Atsiprašinėjo dukrų, kad visą gyvenimą sunkiai dirbusi, vaikams nieko nepaliekanti. O Ji paliko labai daug. Ji išmokė branginti gyvenimą, darbą, tėvynę, mylėti ir vertinti žmogų, šeimą.

Ji išmokė tarpusavio sutarimo, ištikimybės, pareigingumo ir atsakomybės. Ji apsaugojo nuo pavydo, keršto, blogio, nes – Ji buvo tikroji Meilė, Užuošėja, Laukianti balta skarelė lange, Gerumas. Ji buvo mūsų Mamutė.